

Mateo Strukul

ĐAKOMO KAZANOVA

BALADA SLOMLJENIH SRCA

Preveo Ljubeta Babović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2019.

Silviji...
I mom voljenom Venetu

Prvi deo

LJUBAV

(Jun–jul 1755)

IGRA OBEŠENOG

Krilati lav sa jedne strane. Sveti Teodor sa druge.

Masa razjareno zaurla. Uznemirena i tamna plima besa u kojoj lebde prljava i jadna lica, face na kojima se ocrtavaju grimase i podrugljivi osmesi, našminkane oči i nosevi beli od pudera. Trgovci, kazandžije, gostioničari i prodavci parfema, sluškinje i konobari, kurve, bogata gospoda i dame snežnobelog lica, zatim prosjaci, mesari, pa čak i deca: barem jednom svi jednaki, svi spremni da ne propuste ni trenutak te jezive i neodoljive igre.

Osuđenik se nalazio ispred njih. Stopalima je dodirivao drveni podijum.

Neko iz gomile podiže pesnice ka nebu, neko drugi uzviknu i izrazi gađenje.

Bela jata galebova načičkanih iznad vešala klikotala su svoje iskri-vljene litanije. Predosećali su hranu, pun stomak onoga što će taj čovek postati: đubre i govna.

Oči osuđenog bile su razrogačene: suze su mu lile niz obraze i prekrivale lice prljavo od šlajma i blata. Iza njegovih leđa jezivo su poigravale gondole u basenu Svetog Marka; sa njegove desne strane, iznad ljudi koji urlaju, isticali su se beli lukovi Duždeve palate.

Prolećno sunce odsutno se njihalo, poprimajući narandžastu boju, da bi zatim utonulo u lagunu, zapalivši je tako da izgleda poput tečne smole. Osuđenik skrenu pogled na stranu. Na otrcanom stolu ugleda

gvozdeni lavor u kom su se nalazila tamna klešta oblivena krvlju. U crvenoj barici plutali su zubi.

Njegovi.

Hteo je da ispljune. Pa ipak su mu usta ostala zatvorena u obliku mekane kugle mesa, dok mu se jezik očajnički izdužio u jamama što su ostale nakon vađenja očnjaka.

Strah mu je izjedao dušu. Hteo je da zaurla, ali mu je poodavno nestalo vazduha. Umesto toga, neki tamni kamen mu je oduzimao dah.

Patrljak besno zaigra. Bol se širio u talasima koji su mu kidali meso kao harpuni: od ručnog zgloba do ramena, a onda i do ostatka tela.

Kada su mu berberin i žandarmi odsekli ruku, ono što mu je preostalo od nje zavili su u odvratnu krpu kako ne bi umro tako što bi iskrvario.

Barem ne odmah.

Omča mu se nestrpljivo stezala oko vrata i kao da ga je podsećala na ono što će uslediti. Ugleda državne inkvizitore kako ga ćutke posmatraju sa podijuma umotanog u crno: stisnutih usana, očiju koje su podsećale na pukotine nastale nakon uboda noža.

Fiksirali su ga prezrivo kao ptice zloslutnice.

Baklje i ložišta, kao i snopovi sveća, jarkocrvenim jezicima lizali su vazduh što je postajao taman, poprimajući bakarnu boju predvečerja. Crveni inkvizitor spusti glavu u znak odobrenja.

Podiže ruku.

Dželat poče da gura drvenu rešetku.

Gomila zatutnja radosnim pokličima.

Osuđenik začu kako zupčanci točkova zlokobno zaškripaše i počeše da slog po slog najavljuju trenutak njegove smrti.

Uže se zateže. Osuđenik izgubi oslonac na daskama podijuma.

Čvor mu preseče dah. Noge počeše da se koprcaju uprazno.

Dok se pred njegovim očima svet pretvarao u karneval smrti, prinese zdravu ruku užetu. Ispusti mukli krik. Ugleda kako se patrljak uvijen u odvratnu navlaku batrga u vazduhu, bio je gotovo van sebe.

Dok se pelo naviše, povučeno užetom, čitavo mu telo očajnički uzdrhta u pokušaju da se održi nogama na zemlji.

Vrhovi njegovih čizama zaigraše u vazduhu.

Zahvatiše ga poslednji grčevi, i on uzdrhta.

Đakomo Kazanova

Oseti kako mu truli miris lagune poslednji put dopire do guše, ali već je bilo kasno. Venecija mu je upravo iscedila život iz tela i sad ga je onako kao kurva, kakva je inače bila, gledala kako umire, isisavajući mu poslednje trenutke života.

Sve dok ne ostade da visi, mirno, sad već staklastog pogleda.

Obešen.

Na Trgu Svetog Marka.

POVRATAK U VENECIJU

Dugačka kosa boje uglja padala mu je na lice u neurednim i blistavim pramenovima. Oči, delimično sakrivene iza nestašnog čuperka, blistale su u drskoj svetloplavoj boji i isticale nesvakidašnju energiju. Lice mu je presecao odsutan osmeh dok se udobno smeštao za drveni rasklimatani sto.

Zabavljao se jednom *goto*, staklenom čašom, neodlučan da li da uživa u malvaziji svetlih nijansi koju su mu upravo nasuli.

Smeštena u gradskoj četvrti San Polo, u blizini Rijalta, kantina *Do mori* sigurno nije bila najbolji *bacaro** u Veneciji, štaviše uživala je vrlo loš glas i kao takva bila je stecište protuva i avanturista najgoreg soja. Međutim, bila je to najstarija krčma u gradu i svi su se slagali u jednom: u njoj su služena najbolja vina Mletačke republike. Vino iz *Do morija* nije moralo da se boji konkurencije.

Pored toga, još jedna karakteristika činila ju je jedinstvenom: mogla je da se pohvali sa dva kao poručena ulaza, jednim sa Ulice Do mori, drugim sa Ulice Galeaca. I s obzirom na to kakav je čovek bio Kazanova, dvostruki ulaz, ili bolje rečeno dvostruki put ka izlazu, bio je nešto najkorisnije što je moglo da se traži od jedne kafane.

Par drvenih buradi što su služila kao stolovi, nekoliko stolica obloženih slamom i dugački šank od hrastovog drveta stvarali su sliku

* Tipična venecijanska taverna; (prim. prev.)

jednostavnog i otvorenog mesta koje je na autentičan način odražavalo karakter krčmara, Marka Spinacija, gromade od čoveka žilavog izgleda, sa repićem premazanim katranom, koji je delovao kao da je iskrsnuo iz ostave kakvog piratskog broda.

Pa ipak, tog popodneva stalni gosti *Do morija* mogli su da razgovaraju o mnogo tema, a ne samo o tome koliko je vino dobro ili o nevoljama koje su se sručile na Veneciju u najmračnijem i najsloženijem periodu njene izuzetne istorije.

Pošto je bila činjenica da su neki među njima znali po čuvenju tog čoveka duge kose koji je malopre ušao i sad odlučio da prinese piće usnama.

I baš zato što su ga znali po čuvenju, bili su svesni da njegov povratak može samo da donese nesreću.

Neki od njih potajno uputiše popreke poglede ka njemu.

Imao je na sebi divan frak jarke kestenjaste boje, preko elegantnog prsluka i košulje ukrašene širokim čipkastim rukavima. Na nogama su mu bile čizme od sjajne kože. Nije nosio periku i skupio je kosu u rep pomoću crne somotske kićanke.

Avanturista, zavodnik, mačevalac i kockar – taj čovek se osećao kao riba u vodi kada je reč o izazovima i dvobojima, porocima i prevarama. Njegovo ime bilo je sinonim za nevolje, i ako bi se neko usudio da previše dugo ukršta pogled sa njegovim, to se moglo pokazati fatalnim.

Da su posetioci gostionice znali šta ih uskoro čeka, nestali bi odatle istog trenu.

Za ono što se dogodilo bila je kriva samo nepovoljna sudbina i jedina osoba koja je u pogledu nesreće mogla da nadmaši čak i tog apsolutnog šampiona.

Ta osoba bila je jedna žena.

Uz to izuzetno privlačna.

Kada je ušla, izgledalo je kao da je iznenada dunuo vetar. Njena lepota bila je toliko upadljiva da se graničila sa drskošću, a ona skoro da se zabavljala izazivajući sve u svojoj okolini. Nosila je smaragdnozelenu haljinu, koja je bila u potpunom kontrastu sa njenom blistavom kestenjastom kosom, skupljenom u kitnjastu i istovremeno diskretnu frizuru

što je blistala odsjajima boje čokolade. Njene pune crvene usne bile su prirodno razvučene u osmeh, a pogled je izražavao bezbrižnost i lukavstvo, što ju je činilo trenutno poželjnom.

Krčmar neprimetno baci pogled na plafon, predosećajući lavinu nevolja.

Koje upravo stigoše.

Neki čovek sa snežnobelom perikom i arogantnog pogleda, koji je već neko vreme razgovarao sa svojim drugarima, nije propustio da pokvari tu čaroliju i da je razbije u komade.

„Znači, nisu svi tvoji stalni gosti besposličari i šegrti, zar ne, Marko?“, reče i, dok je to govorio, saučesnički namignu krčmaru, koji je strogo vodio računa da mu ne odgovori na taj komentar.

Koristeći novonastalu tišinu, taj čovek nastavi: „Gospođo, ja sam kavaljer Andrea Canon i molim vas da me od sada smatrate svojim poniznim slugom. Preklinjem vas da ne oklevate da zahtevate od mene sve što vam je potrebno.“

Žena ga prostrela blistavim pogledom, kao da je očekivala tu vrstu dobrodošlice. Onda ćutke za trenutak osmotri ostale goste krčme, dok joj sive oči snažno zablistaše. Najzad odgovori:

„Ljubazni kavaljeru, zovem se Grečen Fasnauer i u službi sam rofice Margarete fon Štajnberg. Tražim osobu sa kojom moja gospodarica želi da razgovara.“

Te reči zalepršale čeznjivim notama promuklog glasa i otkriše odličan italijanski jezik sa upadljivim austrijskim naglaskom.

Canon se nervozno zakašlja, isturi grudi i krenu prema njoj.

„Ah, kakva divna vest“, našali se. „Onda, ako smem sebi da dozvolim da vas posavetujem, predložio bih vam da zajedno potražimo tu osobu. Venecija je takav lavirint da bi jedna tako otmena dama koja ne poznaje grad došla u opasnost da se izgubi bez vodiča.“

Uprkos tome što je kavaljer činio sve da se pokaže ljubaznim i predusretljivim, glas mu je zvučao neprijatno i udvorički. Činilo se da žena ne pridaje značaj tome i samo se osmehnula.

„Hvala“, izgovori pomalo vragolasto, „ali ja savršeno dobro znam gde da tražim.“

Canon se pretvarao da nije čuo i prostački joj se primakao.

Gosti kafane su bili samo nemi posmatrači, kao munjom ošinuti Grečeninom pojavom, što je bio najčudniji mogući događaj koji se mogao desiti: kantina *Do mori* nikako nije bila odgovarajuće mesto za pojavu jedne ljupke dame. Uz to i strankinje. Pa ipak se, uprkos nedostatku bontona i pristojnosti, baš to događalo tu u tom trenutku. Svesni njene ekstravagancije, svi su delovali kao da su ostali bez daha, uvidevši na koji način će se sve završiti. Kao da je kavaljer Canon u svom pokušaju da joj priđe na tako neotesan način u krajnjoj liniji odražavao opštu želju.

Jedini koji nije delovao impresioniran tom scenom bio je čovek dugačke crne kose. Završavao je svoju malvaziju, lagano i bez žurbe uživajući u njenoj aromi, pošto je za njega vino predstavljalo veliko zadovoljstvo. Samo mu se otrže osmeh ispod čuperka.

„Dakle, da čujemo“, navaljivao je Canon, „ko je osoba koja je zaslužila vašu i grofičinu pažnju?“

U njegovom glasu se opet oseti prizvuk podrugljivosti, pomešane sa neskrivenim nestrpljenjem. Nakon toga grubo položi mlitavu i nadvenu šaku na njenu negovanu ruku. Kleknu i prinese je usnama, pa onda duže nego što je pristojno poljubi tu belu kožu, kao sazdanu od alabastera.

Grečen se ovog puta ne osmehnu. Pokuša da se oslobodi, ali nije uspela u tome. Canon ju je stezao za ručni zglob. I tako joj je nanosio bol.

„Hrabro, prijatelji moji“, reče kavaljer, obraćajući se dvojici drugara. „Zašto ne podučimo ovu slatku gospođu veštini kretanja kroz ulice Venecije?“

Ova dvojica prasnuse u neobuzdan smeh.

Grečen, očigledno iznervirana, pokazala znake prezira.

„Ostavite me na miru!“, uzviknu. „Nisam ovde došla zbog vas, tražim gospodina Đakoma Kazanovu! Sigurno znam da ga mogu pronaći ovde.“

Canon se zapanji. Ime mu je bilo poznato i nije spadalo u kategoriju onih koja se izgovaraju laka srca.

Kao da je samo to očekivao, gospodin duge crne kose odloži čašu i ustade sa stolice. Nakon toga krenu ka Canonu, upućujući mu veseo pogled.

„Gospodine, savetujem vam da pustite devojčinu ruku.“

Izgleдалo je da Canon ne veruje sopstvenim ušima. Ko je ovaj kicoš koji misli da sme da mu kaže šta treba da radi?

„Inače?“

„To ćete ubrzo videti.“

„Stojim vam na raspo...“

Canon nije uspeo da završi rečenicu.

Čovek crne kose mu opali šamar posred lica. Kavaljer oseti kako ga ruka na koju je bila navučena rukavica raspali po obrazu. Udarac ga natera da uzmakne glavom unazad.

Onda, pre nego što je shvatio šta se događa, udarac pesnicom izveden na besprekoran i uspešan način dospe do njegove jetre i uskomeša mu utrobu. Canon se iznova presavi, ali ovog puta napred. Oseti u ustima gorak ukus žuči. Jedva da je imao vremena da se zagleda u izglangane vrhove napadačevih čizama, kada ga ova furija uhvati za vrat i tresnu mu glavu o jedno od buradi u krčmi i posla u vazduh sve što je stajalo na njemu.

Staklene čaše, zdele i flaše završiše na zemlji uz snažan zveket pečene gline i kristala.

Canon poče da balavi po drvetu, dok je levom rukom očajnički mlatarao po vazduhu. Na kraju umaza snežnobele manžetne tečnom i krvavom brazdom koju je ostavio na buretu pre nego što se srušio na pod.

Čovek crne kose se osmehnu i izvede besprekoran naklon.

„Đakomo Kazanova, gospođo“, izgovori zagledan u Grečenine oči boje sivih bisera, „vama na usluzi.“

Devojka je upravo prinela ruku lepim ustima, jedva zadržavajući krik čuđenja, kada dvojica kavaljerovih drugara ustadoše sa svojih mesta.

Pretila je opasnost da u gostionici nastane haos.

Marko Spinaci neće morati da još dugo čeka: ono što je bila njegova kafana samo što nije bilo uništeno. Dalje čekanje moglo bi da znači grešku veka.

„Gospodo, molim vas, prestanite da se svađate“, jedva da je stigao da kaže.

Prekasno.

Jedan od dvojice drugara već je razbio flašu o ivicu šanka i sad je kao nožem zamahivao staklom sa oštrim i prozirnim vrhovima, spremnim da pocepaju meso; dok je drugi dohvatio svoj štap za šetnju, a iz korica izvukao kratak mač blistave oštrice.

Počese da prilaze, kezeći se i pokazujući zube kao u grabljivice.

Đakomo Kazanova

Đakomo Kazanova se ne uzbudi zbog toga.

Osmehnu se Grečen.

„Molim vas da me izvinite za trenutak“, promrmlja.

Dok je to govorio, okrenu se. Krenu ka dvojici ljudi ispred sebe: sa jedne od obližnje buradi desnom rukom dohvati glinenu posudu, a levom viljušku koja se tu zadesila.

DRŽAVNI INKVIZITOR

Velelepna Duždeva palata u obliku kovčega sadržala je u sebi početak i kraj političkog života Venecije, mešajući u jedan *unicum** precizni jezik upravljanja i reda, uz svu spiralu onih koji su bili spremni na sve, samo da se uspenju strmim zidovima karijere i lične koristi. Njen dvostruki duh, savršeno izvajan i u isto vreme pokvaren okolnostima, delovao je kao da se otkriva u zamagljenim senkama na kraju dana, kada baklje i fenjeri svetlucaju svuda okolo poput očiju koje izviruju iz pakla.

Izgledalo je da je krilati lav Svetog Marka postavljen za čuvara palate. Svetle kugle ispuštale su jarkocrvene trzaje na moćni i elegantni niz stubova i uzdignutih lođa, čineći još upečatljivijim mermerne četvrtaste ploče fasade u beloj i crvenoj boji. Zupčasti bedem u obliku trouglastog roga hitro i zadivljujuće promicao je duž dve glavne strane: jedne koja gleda na Trg Svetog Marka, druge što gleda na пристаниште.

Sam, u skromnoj Sali inkvizitora na drugom spratu palate, Pjetro Garconi je završavao pismo.

Ukrućen i ispršen, sedeo je na stolici od obrađenog drveta, laktovima oslonjen na elegantni pisaći sto. Zbog perike poprskane srebrom i crnog fraka ukrašenog zlatnim širitima ličio je na kakvog grobara; izdužene, gramzive oči iznad okrutnih usta nagoveštavale su njegov neumoljivi karakter i gvozdenu volju.

* Lat. jedinstven slučaj, nešto što je jedno u svojoj vrsti. (Prim. prev.)

Miris voska sa sveća ispunjavao je prostor, dok je prigušena svetlost samo delimično nagoveštavala sumornost i strogoću kojima su odisali nameštaj i zidovi potpuno obloženi tamnim drvetom ariša.

Državni inkvizitor potpisa pismo ispisano gustim i nervoznim rukopisom. Sačeka da se mastilo osuši, pa dunu u list papira, zatim ga uze u ruku i zamahnu njime kako bi ga vazduh što brže osušio. Onda stavi pismo u koverat. Uze sveću i rastopi pečatni vosak. Sačeka da se onako gust i crven razlije po papiru. Na kraju stavi pečat. Uzdahnu, odbacujući koverat rukom i puštajući ga da sklizne na uglačano drvo velikog pisaćeg stola.

Iza njegovih leđa pojavljivale su se prve zvezde na nebu, uokvirene velikim prozorima koji gledaju na vrt.

Uz osećaj dosade lupnu prstima po stolu, onda zgrabi zvonce, skoro kao da će ga zdrobiti, i snažno zazvoni.

Za koji tren pojavi se njegov lični paž. Garconi mu pokaza na koverat. Čovek ga uze i zastade.

„Šta je sad?“, progunđa inkvizitor mrzovoljno.

„Ekselencijo“, promrmlja ovaj isprekidanim glasom koji je delovao kao da će se svakog trenutka raspući, „traži vas jedan čovek, kaže da se zove Cago. Tvrdi da želi da vam saopšti vesti od najveće hitnosti.“

Naravno, Cago, onaj baksuz, pomisli inkvizitor. Uzdahnu. Uprkos svim manama, bio je to jedan od njegovih najpouzdanijih ljudi.

„Uvedi ga“, zaurla, „šta čekaš?“ Napravi ljutit izraz lica, skoro kao da želi da što brže udalji paža od sebe.

Hodajući unazad, čovek se u više navrata nakloni i promrmlja reč *ekselencijo*, pa izađe kroz vrata i zatvori ih za sobom.

Garconi odveza okovratnik i stavi ruke na lice, te zatvori oči u trenutku tišine. Ako je Cago odlučio da ga poseti, mora da se dogodilo nešto značajno.

Začu se kucanje na vratima.

„Napred!“, povika.

Vrata se otvoriše i Cago uđe u prostoriju.

Imao je dugu plavu kosu, toliko prljavu i umazanu da je delovala kao požutele stabljike mokre trave. Bila je skupljena u rep, ali mu se jedan prljavi čuperak spuštao niz lice, padajući sve do prljavog okovratnika

košulje. Tirkizne zle oči, tanak nos i usta puna crnih i pokvarenih zuba bili su sve što je njegovo lice nudilo sagovorniku.

Garconi je morao da prizove svu samokontrolu da istrpi svu tu aljkavost. Taj čovek mu je izazivao mučninu. Jedva se uzdrža da ne povrati. Zadrža mir pošto je, uprkos izgledu, taj smetenjak bio zlata vredan.

„Ah!“, započe zatim. „Cago... Dakle, kakve mi vesti donosite?“

Čovek kao da se za trenutak zamislio, počeo se po bledej koži boje sirišta, pa onda jedva prozborio dve reči, koje kao da su mu na silu iščupali iz usta:

„Nisu dobre.“

Državni inkvizitor se zagleda u tavanicu, sa nadom da će na njemu pronaći podršku. Njegove krupne kestenjaste vodnjikave očne dužice plutale su opčinjene velelepnošću i slavom Tintoretovog dela *Povratak bludnog sina*: zelenila vrta u daljini, radosnih figura, zagrljaja oca i sina – sve to uokvireno u pozlaćenom osmougaonom okviru.

Ali, koliko god bila lepa, ni ta slika nije mogla da ga zaštititi od osećaja brige koju su Cagove reči ocrtale u vazduhu.

Vrati se pogledom na tu olupinu od čoveka.

„Govorite onda“, podstače ga.

„Vaša ekselencija neće biti time zadovoljna“, nastavi Cago, tvrdo-glavlo nastavljajući da ništa ne otkriva.

Garconi je sav treptao od nestrpljenja i besa. „Pa dobro, šta to još može biti gore od goreg? Zar stvarno mislite da možete da me impresionirate? Više nego što su učinile vesti koje dopiru iz sveta?“ Nakon te salve pitanja, inkvizitor uze daha, zatim nastavi, nabrajajući brojne nesreće što su mu stezale srce: „Izgleda da su Austrija i Francuska bile osuđene na jedan, koliko novi, toliko teški savez: grof Fon Kaunic čini sve da pospeši prekid savezništva između Luja XV i Fridriha II. Sa druge strane, Rusija i Engleska su sledeće koje će parafirati sporazum. Pruska razmišlja da to učini. Situacija je napeta, dragi Cago. Marija Terezija od Austrije čezne o Šleziji, hoće da je pripoji svojoj već prostranoj monarhiji, a Venecija će dobro paziti da ne mrdne prstom u korist bilo koga, bez obzira na stanje na terenu. Uostalom, šta drugo može da uradi? Ne može ništa da dobije. Pošto, ne zvao se ja Pjetro Garconi, naša budućnost nije u ratu, već u sposobnosti vođenja dijaloga. Ali šta se sve to